

ČESKÁ SPRÁVA
SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

Studenti a sociální zabezpečení

OBSAH

I. Kdy jste z pohledu sociálního zabezpečení studentem?.....	3
Jak je to s vaším sociálním pojištěním?	4
II. Nemocenské pojištění.....	4
Co když se v době studia stanete rodiči?	5
III. Důchodové pojištění	7
Dobrovolné důchodové pojištění	7
Invalidní důchod	7
Sírotčí důchod	8
IV. Zaměstnání, brigády a podnikání.....	9
Pracovní smlouva nebo DPČ	9
DPP	9
OSVČ	9
V. Dlouhodobý pobyt v zahraničí	10
VI. Povinnosti po ukončení studia	11

Vydala Česká správa sociálního zabezpečení v únoru 2025.

Informace uvedené v letáku jsou zjednodušené a mají pomoci jak vám, studentům, tak i vašim rodičům, blízkým či pedagogickým poradcům v základní orientaci v této oblasti. Úplné informace jsou uvedeny v právních předpisech účinných ke dni vydání letáku. Odbornou pomoc a konkrétní informace ve specifických situacích vždy poskytnou pracovníci na kterémkoliv okresní správě sociálního zabezpečení.

I. Kdy jste z pohledu sociálního zabezpečení studentem?

Pokud se studiem soustavně připravujete na budoucí povolání, nejdéle však do **26 let věku**.

Za zmíněnou přípravu se považuje zejména:

- Pokud studujete **na středních, vyšších odborných a vysokých školách** v České republice (s výjimkou dálkového, distančního, večerního a kombinovaného studia, jste-li v době takového studia výdělečně činní v rozsahu zakládajícím účast na pojištění nebo pobíráte-li podporu v nezaměstnanosti či podporu při rekvalifikaci, a dále s výjimkou studia za trvání služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů nebo vojáků z povolání).
- Pokud studujete na středních nebo vysokých školách v cizině. Dále je přípravou studium **na zahraničních školách** nebo ve vysokoškolském studijním programu zahraniční vysoké školy uskutečňované **na území České republiky**, pokud je toto studium podle rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) postaveno na roveň studiu na středních nebo vysokých školách v České republice.
- Pokud jako **osoba se zdravotním postižením** absolvujete teoretickou a praktickou přípravu na zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost prováděnou podle předpisů o zaměstnanosti.
- Pokud studujete v **jednoletých kurzech cizích jazyků s denní výukou** ve vzdělávacích institucích, které poskytují jednoleté kurzy cizích jazyků s denní výukou a jsou vedeny v seznamu MŠMT (pouze pokud máte střední vzdělání s maturitní zkouškou, kterou jste úspěšně vykonali v kalendářním roce, v kterém zahajujete jednoletý kurz cizích jazyků).

Kompletní informace o tom, co je považováno za přípravu na budoucí povolání, uvádí § 21–23 z. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Zda má osoba tzv. status studenta, sdělí příslušné osobě škola samotná nebo lze tuto skutečnost ověřit u MŠMT.

Jak je to s vaším sociálním pojištěním?

- V zásadě platí, že jako studenti nejste během studia nemocensky ani důchodově pojištěni. Pro některé sociální události však máte určitá zvýhodnění.
- K účasti na důchodovém pojištění z titulu studia se můžete přihlásit dobrovolně.
- Pokud pracujete nebo podnikáte, může vám vzniknout povinná účast na pojištění, a tím i povinnost platit pojistné (více dále v textu).
- Stanete-li se v důsledku úrazu či vážné nemoci invalidními, může vám být za splnění stanovených podmínek přiznán invalidní důchod (více viz Invalidní důchod).
- Pokud vám do 26 let vašeho věku zemře rodič, máte za určitých zákonných podmínek nárok na sirotčí důchod (více viz Sirotčí důchod).

II. Nemocenské pojištění

Cílem dávek nemocenského pojištění je finančně zabezpečit ekonomicky aktivní (pracující) občany v okamžiku, kdy kvůli nemoci, mateřství, rodičovství či ošetřování ztratí svůj příjem. Účast na nemocenském pojištění zaměstnanců vzniká ze zákona a je povinná. Osoby samostatně výdělečně činné si mohou platit nemocenské pojištění dobrovolně.

Dokud jako studenti nejste výdělečně činní, nejste účastni nemocenského pojištění a nemáte ani povinnost odvádět pojistné. To ale znamená, že během studia nemáte nárok ani na žádné dávky nemocenského pojištění, tj. především na nemocenské nebo na peněžitou pomoc v mateřství.

Pokud jste při studiu zaměstnáni a máte uzavřenou pracovní smlouvu nebo dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr (DPP, DPČ), případně podnikáte a jako OSVČ si dobrovolně platíte nemocenské pojištění, a pokud zároveň splníte podmínky dané zákonem (viz kapitola Zaměstnání, brigády a podnikání), jste nemocensky pojištěni, a máte tedy nárok na dávky nemocenského pojištění. Jen upozorňujeme, že dohoda o pracovní činnosti (DPČ) není totéž co dohoda o provedení práce (DPP). Účast na pojištění vzniká u každé z těchto dohod za jiných podmínek (viz kapitola Zaměstnání, brigády a podnikání).

Neplete si nemocenské pojištění se zdravotním pojištěním. Jejich účel je odlišný. Nemocenské pojištění slouží k finančnímu zajištění v případě definované sociální události v zásadě pracujícím lidem. Tuto agendu zajišťují v součinnosti se zaměstnavateli správy sociálního zabezpečení. Zdravotní pojištění slouží k úhradě zdravotní péče, jako je lékařské ošetření, ambulantní či nemocniční léčba, pohotovostní a záchranná služba aj., a je v působnosti zdravotních pojišťoven. Principy zdravotního pojištění jsou jiné než v sociálním pojištění, proto je nutné se na práva a povinnosti s ním související informovat vždy u zdravotní pojišťovny, u které jste registrováni.

Co když se v době studia stanete rodiči?

Pokud jste těhotné a stanete se maminkou, ale nejste jako studentky účastny nemocenského pojištění, nesplňujete ani podmínky na výplatu dávky určené rodičům, především na peněžitou pomoc v mateřství neboli mateřskou. Pro **nárok na mateřskou** totiž musíte splnit dvě podmínky:

- musíte být účastny nemocenského pojištění alespoň po dobu 270 kalendářních dní v posledních dvou letech přede dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství
- a musíte být v době nástupu na dávku nemocensky pojištěny (nebo vám musí trvat ochranná lhůta ze zaměstnání).

Pokud jste však během studia **zaměstnány** a účastny nemocenského pojištění nebo si jako **OSVČ** platíte dobrovolné nemocenské pojištění, případně pracujete na základě dohody o provedení práce (**DPP**) a váš zúčtovaný měsíční příjem dosahuje částky 11 500 Kč, máte nárok na **čerpání peněžité pomoci v mateřství**, jestliže splníte i podmínku doby účasti.

Dobu studia na VŠ vám můžeme **započítat do pojištění** jen v případě, že jste po úspěšném ukončení studia (nebo jeho přerušení z důvodu těhotenství) účastny nemocenského pojištění (zaměstnání, OSVČ), ale ještě nesplňujete podmínku pojištění celých 270 dní. Zároveň musí být splněna podmínka, že k úspěšnému ukončení vašeho studia došlo v období do dvou let před nástupem na mateřskou. Dobu ukončení studia je třeba prokázat ověřenou kopií dokladu o jeho ukončení a potvrzením o době studia.

O mateřskou žádáte prostřednictvím svého zaměstnavatele (předáváte mu identifikátor potvrzení o datu porodu, které vystavil váš ošetřující gynekolog, a domlouváte s ním nástup na mateřskou dovolenou). O nároku na dávku

a její výplatě pak rozhoduje správa sociálního zabezpečení. Peněžitá pomoc v mateřství se vypočítává z hrubé mzdy za rozhodné období 12 kalendářních měsíců předcházejících dni nástupu na dávku (např. při nástupu na mateřskou 10. 10. 2025 jde o období od 1. 10. 2024 do 30. 9. 2025). Z této částky se spočítá redukováný denní vyměřovací základ (RDVZ). **Výše mateřské je 70 % RDVZ** za kalendářní den, výpočet najdete na webu MPSV.

I když nemáte nárok na peněžitou pomoc v mateřství (mateřskou), máte ode dne porodu **nárok na rodičovský příspěvek**, dávku státní sociální podpory. Stejný nárok samozřejmě vzniká i v případě, pokud pobíráte mateřskou. V takovém případě rodičovský příspěvek plynule navazuje na skončené čerpání mateřské. S žádostí se obraťte na příslušné kontaktní pracoviště Úřadu práce ČR podle místa trvalého bydliště.

Jak je to s tatínky

Pokud studujete a stanete se otcem, a přitom nejste nemocensky pojištěni, nemáte nárok na otcovskou (14denní dávka, kterou lze čerpat do 6 týdnů od narození dítěte). Pokud jste to ale vy, kdo pečuje o dítě, máte nárok na čerpání rodičovského příspěvku od Úřadu práce (místo matky).

Příklad 1: Pokud je studentka zaměstnaná a při studiu v posledních 2 letech odpracovala alespoň 270 dní v zaměstnání (popřípadě postupně ve vícero zaměstnáních) a zaměstnavatel za ni odváděl odvody na sociální pojištění (jehož součástí je i nemocenské pojištění), vznikne jí nárok na peněžitou pomoc v mateřství z titulu výkonu zaměstnání.

Příklad 2: Studentka vysoké školy z důvodu těhotenství ukončila (přerušila) studium a následně porodila. Dávka v tomto případě studentce nenáleží, není pojištěnkou. Od měsíce, v němž porodí, může pobírat rodičovský příspěvek (dávku státní sociální podpory).

Příklad 3: Studentka řádně ukončila studium na vysoké škole dne 30. května. Dne 1. srpna nastoupila do zaměstnání, které založilo účast na nemocenském pojištění. Na PPM nastupuje 6 týdnů před očekávaným dnem porodu dne 30. prosince. V zaměstnání sice nezískala potřebných 270 dnů účasti na pojištění, ale doba studia, které bylo řádně ukončeno, se do této doby započte.

III. Důchodové pojištění

Jako studenti **důchodové pojištění povinně platit nemusíte**. Podle platné právní úpravy není doba studia od 1. 1. 2010 dobou důchodového pojištění ani tzv. náhradní dobou. To znamená, že se **nezapočítává do doby potřebné pro nárok na starobní důchod**. Pokud chcete, aby se vám doba studia pro budoucí nárok na starobní důchod počítala, můžete se přihlásit k **dobrovolnému důchodovému pojištění** (více v samostatné kapitole). Jestliže při studiu **vykonáváte výdělečnou činnost**, která zakládá účast na pojištění, jste **povinni odvádět pojistné** a tato doba se vám započítá do důchodu (viz kapitola Zaměstnání, brigády a podnikání). Pro úplnost dodáváme, že doba studia v období do 31. 12. 2009 se do důchodu započítává nejvýše v rozsahu prvních 6 let po 18. roce věku.

Lidé si často pojem důchodové pojištění spojují se stářím. **Mezi důchodové dávky ale kromě starobního důchodu patří i důchod invalidní**. Ten je spojen se situacemi, jako je vážná nemoc či těžký úraz, k nimž může dojít v jakémkoliv věku. I nárok na tyto důchody je ve většině případů podmíněn získáním určité doby důchodového pojištění. Mezi dávky důchodového pojištění patří i důchody pozůstalostní, které jsou spojeny s úmrtím blízkého člena rodiny.

Dobrovolné důchodové pojištění

Pokud jste starší 18 let a chcete, aby se vám doba studia započítávala do doby pojištění pro nárok na starobní důchod, můžete se přihlásit k dobrovolné účasti na důchodovém pojištění a **uhradit pojistné alespoň v minimální výši** platné pro daný kalendářní rok. Tiskopis s přihláškou, který najdete na ePortálu ČSSZ, podáte na libovolné správě sociálního zabezpečení v rámci své spádové územní správy sociálního zabezpečení (ÚSSZ) – kontakty najdete na našem webu. Přihlášku můžete podat kdykoliv, tj. jak v průběhu studia, tak kdykoliv po jeho skončení. Obdobně je to s placením pojistného, které je možné hradit průběžně nebo kdykoliv po skončení studia. To znamená, že doplacení důchodového pojištění za dobu studia, aby se tato doba hodnotila pro nárok na starobní důchod, je možné kdykoliv.

Invalidní důchod

Základní podmínkou pro nárok na invalidní důchod je **uznání invalidity posudkovým lékařem** Institutu posuzování zdravotního stavu (IPZS) a také **získání zákonem stanovené potřebné doby pojištění**.

Podmínka doby pojištění pro přiznání invalidního důchodu je závislá na věku žadatele. U osob ve věku do 28 let je potřebná doba pojištění kratší (u osoby do 20 let je kratší než 1 rok, u osoby od 20 do 22 let alespoň 1 rok, u osoby od 22 do 24 let alespoň 2 roky, u osoby od 24 do 26 let alespoň 3 roky a u osoby od 26 do 28 let alespoň 4 roky).

Pro účely splnění podmínky potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod se **za dobu pojištění**, kromě doby vedení v evidenci Úřadu práce, **považuje též doba studia na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole v ČR**, a to před dosažením 18 let věku, nejdříve však po ukončení povinné školní docházky, a také prvních 6 let studia po 18. roce věku.

Sírotčí důchod

Na sirotčí důchod má nárok **osiřelé nezaopatřené dítě po zemřelém rodiči** (osvojiteli) nebo po osobě, která ho převzala do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do výchovy. Pokud dítě přijde o oba rodiče, pobírá sirotčí důchod po každém z nich.

Jako studenti jste považováni za tzv. nezaopatřené dítě, pokud studujete, tedy se soustavně připravujete na budoucí povolání studiem, **nejdéle však do dovršení věku 26 let** (za nezaopatřené dítě se však nepovažuje student, který pobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně). Nárok na sirotčí důchod vám vznikne, pokud váš zemřelý rodič pobíral starobní či invalidní důchod nebo ke dni úmrtí splnil podmínku potřebné doby důchodového pojištění pro nárok na invalidní či starobní důchod.

Pokud jste nezletilí, podává za vás žádost o sirotčí důchod váš zákonný zástupce nebo jiný zástupce (např. poručník). Pokud jste starší 18 let, podáváte žádost sami:

- **osobně**, a to na libovolné správě sociálního zabezpečení v rámci příslušné územní správy sociálního zabezpečení (ÚSSZ);
- **elektronicky** prostřednictvím služby „[Žádost o důchod online](#)“. Služba je dostupná na [ePortálu ČSSZ](#) s využitím elektronické identifikace (např. datová schránka, bankovní identita).

K žádosti o sirotčí důchod předložíte doklady zemřelého rodiče (pokud nepobíral důchod). Správa sociálního zabezpečení následně mimo jiné ověřuje vztah zemřelého k vám, a jste-li nezletilí, také vztah k vašemu zástupci. Za tímto účelem využívá údaje v příslušném agendovém informačním systému. Pokud uvedené

skutečnosti nelze takto ověřit, máte povinnost na výzvu příslušné správy sociálního zabezpečení potřebné doklady předložit. V případě, že jste již ukončili povinnou školní docházku, musíte zároveň předložit doklady prokazující vaši nezaopatřenost, např. potvrzení o studiu.

IV. Zaměstnání, brigády a podnikání

Pokud jste při studiu zaměstnání, vaše případná účast na sociálním pojištění (nemocenském a důchodovém) záleží na **pracovněprávním vztahu**, který jste se svým zaměstnavatelem uzavřeli.

Pracovní smlouva nebo DPČ

Pokud pracujete na základě **pracovní smlouvy** nebo **dohody o pracovní činnosti** (bez ohledu na to, zda v průběhu školního roku, nebo o prázdninách), jste z titulu zaměstnání důchodově i nemocensky pojištěni, jestliže váš měsíční příjem z pracovní činnosti dosáhne alespoň částky **4 500 Kč** (nebo je v takové výši sjednán). V takovém případě je zaměstnavatel povinen za vás odvádět pojistné na sociální zabezpečení. V případě dočasné pracovní neschopnosti delší než 14 dnů máte nárok na **nemocenské** (během prvních 14 dnů vám zaměstnavatel poskytuje náhradu mzdy). Pokud vaše zaměstnání zakládá účast na sociálním pojištění, má váš zaměstnavatel povinnost na období této činnosti vystavit **evidenční list důchodového pojištění** (ELDP). Jedno jeho vyhotovení vám předá, jedno zašle k evidenci na příslušnou správu sociálního zabezpečení. Tato evidovaná doba se pak započítává pro důchod.

DPP

Pokud pracujete na základě **dohody o provedení práce**, jste účastní sociálního pojištění pouze v případě, že váš zúčtovaný příjem v měsíci dosáhne částky **11 500 Kč**. V těchto měsících, ve kterých váš příjem tuto částku přesáhne, odvádíte sociální pojištění. Toto období vaší účasti na pojištění a platby pojistného se započítává do doby důchodového pojištění pro nárok na důchod. Pokud navíc v měsíci, ve kterém platíte pojištění, onemocníte, máte nárok na výplatu nemocenského.

OSVČ

Pokud jako studenti **začnete podnikat** (přesněji řečeno vykonávat samostatnou výdělečnou činnost – OSVČ), musíte zahájení činnosti (podnikání) oznámit správě sociálního zabezpečení příslušné podle místa vašeho trvalého pobytu (u cizinců

povoleného pobytu). Pokud je vám méně než 26 let, můžete být považováni za OSVČ vykonávající tzv. **vedlejší činnost**. Studium jako důvod pro výkon vedlejší činnosti musíte písemně oznámit a doložit příslušně správě sociálního zabezpečení potvrzením o studiu. Při výkonu tzv. vedlejší činnosti platíte **pojistné na důchodové pojištění** pouze v případě, že váš daňový základ dosáhl výše zakládající povinnou účast na důchodovém pojištění nebo se k účasti na něm sami přihlásíte. Rozhodná částka, jejímž dosažením vznikne povinnost doplatit pojistné na důchodové pojištění za kalendářní rok a současně povinnost platit po podání přehledu o příjmech a výdajích za předchozí kalendářní rok měsíční zálohy, se každý rok mění. **Nemocenské pojištění OSVČ je dobrovolné** a účast na něm vám vznikne, pouze pokud se k němu jako OSVČ sami přihlásíte a platíte pojistné. Jako OSVČ máte povinnost každý rok **podávat tzv. přehled o příjmech a výdajích**, dále **platit zálohy na pojistné**, pokud vykonáváte samostatnou výdělečnou činnost v rozsahu zakládajícím účast na pojištění, a také oznamovat rozhodné skutečnosti (např. ukončení činnosti, zánik oprávnění vykonávat činnost či ukončení studia aj.).

Příklad: Pokud student začne podnikat na vedlejší činnost, pak první rok neplatí zálohy na důchodové pojištění. Ty začne platit až v roce následujícím po podání přehledu o příjmech a výdajích za uplynulý kalendářní rok, jestliže mu vznikne účast na pojištění. Účast na pojištění pak vznikne až v případě, že zisk z podnikání přesáhne rozhodnou částku, která v roce 2024 činí 105 520 Kč (částka pro celý kalendářní rok). Tato částka se každý rok mění (v roce 2023 činila 96 777 Kč).

V. Dlouhodobý pobyt v zahraničí

Pokud plánujete **vycestovat do zahraničí za prací**, tuto skutečnost správě sociálního zabezpečení hlásit nemusíte a v ČR vám ani nevzniká povinnost hradit pojistné. Jen v případě, že svým odjezdem zároveň ukončujete svoji samostatnou výdělečnou činnost, jste povinni to správě sociálního zabezpečení oznámit.

V zemích Evropské unie podléhají zaměstnané či podnikající osoby zpravidla právním předpisům toho členského státu, na jehož území pracují. Na práva a povinnosti související se sociálním zabezpečením v dané zemi je třeba se informovat u příslušné instituce v konkrétním státě (to platí i pro země mimo EU). Kontakty na tyto instituce v zemích EU lze najít na internetových stránkách www.cssz.cz.

Ani v případě, že v zahraničí nebudete vykonávat výdělečnou činnost, to znamená, že například **vycestujete za účelem studia** (studijní stáže či jazykový kurz), vám nevzniká vůči správě sociálního zabezpečení žádná (ani ohlašovací) povinnost. Pokud plánujete vyjet do zahraničí za účelem studia na delší dobu, můžete se ještě před plánovaným odjezdem přihlásit k **dobrovolnému důchodovému pojištění**, a to v případě, že chcete, aby se vám tato doba započítala pro účely budoucích důchodových nároků.

Pro řešení nemoci, úrazu či jiných rizikových událostí slouží v těchto situacích komerční cestovní pojištění.

VI. Povinnosti po ukončení studia

- Pokud po ukončení studia nezačnete pracovat, nemáte povinnost odvádět pojistné na sociální zabezpečení.
- Pojistné neodvádíte ani v případě, kdy jste vedeni v evidenci Úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání. Doba vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání je totiž tzv. náhradní dobou pro účely důchodového pojištění, její zápočet do doby potřebné pro nárok na důchod je ale omezen.
- Od nástupu do zaměstnání vzniká ze zákona účast na nemocenském a důchodovém pojištění, pojistné na sociální zabezpečení za vás odvádí zaměstnavatel.
- Jestliže jste současně se studiem vykonávali samostatnou výdělečnou činnost jako vedlejší, jste povinni ukončení studia oznámit příslušné okresní správě sociálního zabezpečení.
- Pokud budete v podnikání pokračovat i po ukončení studia a pokud není jiný důvod pro výkon vedlejší činnosti, je vaše podnikání hlavní samostatnou výdělečnou činností. Vám tak vzniká povinnost platit alespoň minimální zálohy na pojistné.